

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΜΗΝΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ *ΓΚΟΥΕΡΝΙΚΑ* ΩΣ ΕΚΘΕΜΑ ΣΤΗΝ
ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ 1937

Ελένη Παπαγεωργίου

Λεμεσός 2022

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ελένη Παπαγεωργίου, 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής διατριβής από το Τμήμα Καλών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την κυρία Μαρία Μόσχου για όλη την στήριξη και βοήθεια που μου πρόσφερε ως επιβλέπουσα της διατριβής αυτής, τον κύριο Κωνσταντίνο Πρώιμο και τον κύριο Αντώνη Δανό για τα όσα μου δίδαξαν ως καθηγητές μου κατά τη διάρκεια αυτού του μεταπτυχιακού. Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για όλη τη στήριξη που μου παρείχαν καθώς και τη Ντία Θεοδώρου, ως τον άνθρωπο που με έκανε να αγαπήσω την τέχνη και να αντιληφθώ τον αναπόσπαστο δεσμό μεταξύ της πρακτικής και θεωρίας της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν κείμενο, εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η τέχνη χρησιμοποιείται ως εργαλείο μετάδοσης πολιτικών μηνυμάτων και προπαγάνδας. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά γίνεται μια εκτενής αναφορά στο μηχανισμό επικοινωνίας – κάθε μορφής – που ακολουθείται από μια προσπάθεια ορισμού του όρου προπαγάνδα. Στην συνέχεια, δίνεται περισσότερη έμφαση στην πολιτική προπαγάνδα μέσω εικαστικών μέσων, η οποία εξετάζεται μέσα από διάφορα παραδείγματα. Αυτό αποσκοπεί στο να τεθεί το πλαίσιο ώστε να μελετηθεί, στη συνέχεια, η *Γκουέρνικα* του Πικάσο, ως μέρος της Διεθνούς Έκθεσης που έλαβε χώρα στο Παρίσι το 1937. Το κύριο μέρος της εργασίας χωρίζεται σε δύο άξονες. Από τη μια, μελετά τη Διεθνή Έκθεση του 1937 ως θεσμό, μελετώντας ως παραδείγματα τα περίπτερα της Γερμανίας, της Ισπανίας και της Σοβιετικής Ένωσης. Από την άλλη, εξετάζει τη *Γκουέρνικα* του Πικάσο. Συγκεκριμένα, μελετά το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε, εξετάζει το έργο φορμαλιστικά και εννοιολογικά, πριν προχωρήσει στην εξέτασή του ως έκθεμα του ισπανικού περιπτέρου. Τέλος, εξετάζεται η ιστορία έκθεσης του έργου από το 1937 και μετά, καθώς και η ζωή του ως εικόνα πέρα από τα όρια του καμβά, για να διαφανεί ο λόγος για τον οποίο η *Γκουέρνικα* οικειοποιήθηκε ως σύμβολο κατά του πολέμου, ώστε να χρηστεί ως μια από τις πιο τραγικές εικόνες του 20^{ου} αιώνα.

Λέξεις κλειδιά: Προπαγάνδα, Τέχνη, Μεσοπόλεμος, Γκουέρνικα, Πικάσο

ABSTRACT

This essay examines how art is used as a tool to convey political messages and propaganda. Initially, an extensive reference is made to the mechanism of communication – of any form – followed by an attempt to define the term propaganda. Then, more emphasis is placed on political propaganda through visual media, which is examined through various examples. This aims to set the framework for the subsequent study of Picasso's *Guernica*, as part of the Paris International Exhibition in 1937. The main part of the work is divided into two parts. On the one hand, it focuses on the International Exhibition of 1937 as an institution, examining the pavilions of Germany, Spain and the Soviet Union. On the other hand, it examines Picasso's *Guernica*. Specifically, it evaluates the historical context in which it was created, analyses the work both formally and conceptually, before proceeding to examine its impact as an exhibit at the Spanish Pavilion. Finally, the work's exhibition history from 1937 onwards is discussed, as well as reviewing its life as an image beyond the boundaries of the canvas, in order to assess why *Guernica* has become one of the most recognizable anti-war symbols of the 20th century.

Keywords: Propaganda, Art, Interwar, Guernica, Picasso

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iv
ABSTRACT	v
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	vi
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	vii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Επικοινωνία ή Προπαγάνδα;	4
1.1. Μηχανισμός Επικοινωνίας	4
1.2. Τί σημαίνει προπαγάνδα	8
1.3. Πολιτική και Κοινωνιολογική Προπαγάνδα	10
1.3.1 Προπαγάνδα με Εικαστικά μέσα	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η Ευρώπη στον Μεσοπόλεμο και η Διεθνής Έκθεση του 1937.....	23
2.1. Η Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου	23
2.2. Ο Ισπανικός εμφύλιος πόλεμος και ο βομβαρδισμός της πόλης Γκουέρνικα	24
2.3. Η Διεθνής Έκθεση του 1937	26
2.3.1. Πλαίσιο έκθεσης – Σκοπιμότητες	26
2.3.2. Το Γερμανικό απέναντι στο Σοβιετικό περίπτερο	29
2.3.3. Το Ισπανικό περίπτερο	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. <i>Γκουέρνικα</i>	37
3.1. Η σύλληψη του έργου.....	37
3.2. Ανάλυση έργου	39
3.3. Η <i>Γκουέρνικα</i> ως μήνυμα κατά του πολέμου	43
3.4. Η <i>Γκουέρνικα</i> ως έκθεμα μετά το 1937.....	45
3.5. <i>Γκουέρνικα</i> : Η εικόνα – σύμβολο	52
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	62
ΕΙΚΟΝΕΣ.....	66